

Forord

Nordens sprog i Norden

Indholdet i Sprogforums artikler drejer sig normalt om pædagogiske teorier, refleksioner over og idéer til sprog- og kulturundervisningen, altså *hvordan* undervisningen kan tilrettelægges. I dette nummer er der anlagt en lidt anden synsvinkel idet forfatterne til de følgende artikler først og fremmest diskuterer *hvad* det er for sprog der skal undervises i, *hvis* sprog der skal undervises i og *hvem* der i det hele taget har ret til at anvende hvilke sprog i *hvilke* sammenhænge. Det drejer sig kort sagt om *sprogpolitik*, og det geografiske områder der behandles, er de nordiske lande.

I udspillet til en dansk sprogpolitik, 'Sprog på spil', anbefales det i kapitlet 'Det nordiske sprogfællesskab' at: „undervisningen i svensk og norsk og arbejdet med de øvrige nordiske sprog tager sigte på at øge sprogforståelsen i Norden“ (www.kum.dk). Det kan der være gode grunde til hvad svensk, norsk og dansk angår - blandt andet for at kunne tale sammen uden at det sker gennem et tredjesprogs kulturelle filter, som Hartmut Haberland er inde på i kronikken.

Men går man lidt tættere på det nordiske sprogfællesskab, viser det sig at være en noget mere kompliceret sag. I de enkelte artikler i dette nummer gives der et billede af situationen set fra nogle af de nordiske lande, og her træder der to overordnede dimensioner frem:

- De nordiske lande er i høj grad flersprogede lande
- Forholdet mellem majoritetssprog og minoritetssprog er et resultat af en historisk kamp mellem forskellige politiske interesser

At de nordiske sprog omfatter norsk, svensk, dansk, islandsk, færøsk, finsk og grønlandsk er almindeligt kendt; ligeledes at man i Norge har to officielle (skrift)sprog: bokmål og nynorsk. At der er samisktalende mennesker i den nordlige del af Norge, Sverige og Finland, er, efter at samerne har fået anerkendt retten til eget sprog og egen kultur, formentlig også en del af manges viden om sprogene i Norden; men det vil nok for flere læsere være nyt at læse om at der derudover f.eks. i Sverige også tales meänkieli/torne-dalsfinsk, kvensk, romani, og at disse sprog har anerkendt status.

Går man endnu tættere på, kompliceres sagen yderligere af at sprogrænserne ikke følger de nationale grænser; end ikke for majoritetssprogenes vedkommende: I Finland er

der således en stor gruppe af svensktalende. Endelig bliver billedet selvfølgelig endnu mere broget når man inddrager de formentlig omkring 150 forskellige sprog der tales af flygtninge og indvandrere på tværs af de nordiske lande. Og så skal man huske alle de lokale dialekter og de forskellige tegnsprog. Endelig må man i alle de nordiske lande også forholde sig til engelsk som et meget indflydelsesrigt *lingua franca*. Jo tættere vi går på det nordiske sprogfællesskab, desto mere kompliceret bliver det og jo mindre fælles måske.

En så kompliceret flersproget situation må naturligvis give anledning til spændinger og kampe, og det drejer sig ikke alene om korpus, altså hvilket ordforråd man ønsker at indoptage i sit sprog, men i høj grad også om de enkelte sprogs status i forhold til hinanden. Inden for det danske riges område handler det f.eks. om: Hvilken status skal det danske og det grønlandske sprog have i Grønland? Skal der tilbydes undervisning i grønlandsk til grønlandere der bor og studerer i Danmark? Skal Grønland være et ét- eller tosproget område?

Det afgørende i de sprogpoltiske diskussioner der rejses i artiklerne, er om der er en vilje til flersprogede samfund, og om hvordan grundlaget for sproglig lighed kan se ud.

De enkelte sprogs status er også afgørende for hvilke sprog der skal undervises i, og hvilke kompetencer man skal have inden for disse sprog: Skal dansk fortsat være obligatorisk fremmedsprog i Island (nu efter engelsk)? Hvilke nabosprogskompetencer skal danske skoleelever have i norsk og svensk? I et par af artiklerne bliver der givet nogle bud på hvordan undervisningens indhold og tilrettelæggelse kan motivere elever til at lære nordiske sprog som de ellers ikke føler behov for at lære.

Som vores eget beskedne sprogpoltiske bidrag har vi valgt at bringe artiklerne på dansk, norsk og svensk, og vil gerne høre vores læsers holdning til at Sprogforum ind imellem bringer artikler på de andre skandinaviske (majoritets)sprog. Vi håber mange vil reagere på vores rundspørge (se s. 5).

Og hermed er der så åbnet for et nordisk sprogmylder og en diskussion om Nordens sprog i Norden.

Indhold

6

Hartmut Haberland: Hvorfor vi taler skandinavisk

Kronikken åbner for en debat om de nordiske landes særlige interskandinaviske samtalekultur. Hartmut Haberland diskuterer tendensen til i sti-

gende grad at kommunikere på engelsk og argumenterer for værdien af en fortsat videreudvikling af den fællesskandinaviske samtaletradition.

- 10** *Lars Anders Kulbrandstad: De øvrige nordiske språk i Norden*
Nummerets første artikel handler om den sproglige mangfoldighed i Norge inden for officielle sprog, dialektale sprogbrugsdomæner, minoritetssprog og nabosprog. Lars Anders Kulbrandstad giver et indblik i sprogenes samfundsmæssige positioner og sprogholdninger og ser på afgørende juridiske, politiske og uddannelsesmæssige forhold.
- 17** *Aldís Sigurðardóttir: Danskerne og det islandske sprog - den norrøne tradition i Danmark i et postkolonialt perspektiv*
Aldís Sigurðardóttirs særlige interesse gælder det postkoloniale forhold mellem Island og Danmark, og hun afsøger i forlængelse heraf repræsentationen og udvalget af islandske tekster i trykte medier, især i danske litteraturhistorier og læsebøger.
- 23** *Martina Buss: Fram med svenskan! - positiva erfarenheter och en känsla av att lyckas*
Martina Buss beskriver i sin artikel centrale aspekter af svenskundervisningen i Finland og skitserer overvejelserne bag projektet 'Fram med svenskan!' både med hensyn til det svenske sprogs status og læreplanerne.
- 27** *Bergthóra S. Kristjánsdóttir: Unge grønlænderes tosprogethed – sprogpolitisk ambivalens*
Artiklen handler om unge grønlænderes tosproglige grønlandsk-danske kompetencer. Bergthóra S. Kristjánsdóttir analyserer én kvantitativ og én kvalitativ undersøgelse af unge grønlænderes tosproglige færdigheder og peger på uddannelsespolitiske ambivalenser i forhold til den sprogpolitiske målsætning.
- 31** *Frans Gregersen: Hvorfor kan vi københavnere ikke forstå svensk når jyder kan forstå københavnsk?*
I denne artikel sætter Frans Gregersen fokus på nyere undersøgelser der viser at svenskernes og danskernes gensidige forståelse af hinandens sprog er asymmetrisk, og han peger i forlængelse heraf på mulige historiske, sproglige og økonomiske forklaringer på dette komplekse fænomen.
- 35** *Margareta Linnér: Lust att lära - även grannspråk*
Artiklen handler om lysten til at lære de skandinaviske nabosprog – og om hvordan den pædagogiske tilrettelæggelse af brevvekslingsprojekter kan sti-

mulere elevernes arbejde med fælles temaer på tværs af nordiske grænser og sprog.

42 *Sally Boyd & Leena Huss: Språkplanering för svenska i Sverige: några kritiske synpunkter*

I denne artikel præsenteres nogle kritiske vinkler på sproglovgivningen for svensk i Sverige med fokus på forfatningsmæssige og sprogpoltiske aspekter. Med udgangspunkt i betænkningen for svensk sprog fra 2002 opridser Sally Boyd og Leena Huss mulige konsekvenser for forholdet mellem majoritets- og minoritetssprog.

48 *Mikael Niemi: Populærmusik fra Vittula*

Vi bringer et uddrag fra den danske oversættelse af Niemis roman.

50 *Anna Helga Hannesdóttir: Nordbornas språkliga rättigheter - och skyldigheter - i Norden*

Anna Helga Hannesdóttir kredser i denne artikel om det nordiske sprogfællesskab som ideologisk fænomen, politisk handleplan og målsætning som dog bør følges op hvad angår nabosprogenes rolle og status inden for sprogundervisningen på de enkelte skandinaviske landes skoler.

54 *Vár í Ólavsstovu: Færøskfaget i danskfagets skygge?*

Nummerets sidste artikel giver et billede af forholdet mellem færøskfaget og danskfaget i den færøske skole, og Vár í Ólavsstovu præsenterer bl.a. resultater fra sin egen spørgeskema-undersøgelse af gymnasieelevers holdninger til færøskfaget.

59 *Godt Nyt & Andet Godt Nyt*

REDAKTIONEN